

Netwerkbureau Kinderopvang

**“Geïntegreerde samenvatting
groei- en krimpgebieden”**

ten behoeve van

Netwerkbureau Kinderopvang

Alkmaar, november 2010

Linkin Business
"Helpt uw resultaten verbeteren"

Van der Kaaijstraat 64
1815 VM Alkmaar

(T) 072-711 27 30
(F) 072-518 17 51

Postbus 1099
1810 KB Alkmaar

info@linkinbusiness.nl
www.linkinbusiness.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder vooraf schriftelijke toestemming van Linkin Business.

Copyright © 2010 Linkin Business B.V.

INHOUDSOPGAVE	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
VOORWOORD	4
1. INLEIDING	5
1.1 AANLEIDING TOT ONDERZOEK.....	5
1.2 ONDERZOEKDOELSTELLING.....	5
1.3 OPDRACHTGEVER EN UITVOERDER.....	5
1.4 ONDERZOEKSOPZET EN VERANTWOORDING.....	5
1.5 LEESWIJZER.....	5
2. LOCATIES	7
2.1 MEERHOVEN.....	6
2.2 NESSELANDE.....	7
2.3 STADSHAGEN.....	7
2.4 IJBURG.....	7
2.5 LEIDSCHER RIJN.....	7
2.6 NOORDOOST- GRONINGEN.....	7
2.7 PARKSTAD LIMBURG.....	7
2.8 ZEEUWS- VLAANDEREN.....	7
2.9 KENGETALLEN VINEX- LOCATIES.....	7
3. BEVOLKING	9
3.1 BEVOLKINGSCIJFERS.....	9
3.2 OPLEIDING EN INKOMEN.....	12
3.3 CULTUUR.....	14
4. CAPACITEIT KINDEROPVANG	15
4.1 AANBOD.....	15
4.2 PARTICIPATIE KINDEROPVANG.....	16
4.3 VOORKEURSDAGEN.....	16
4.4 WACHTLIJSTEN.....	17
4.5 ONTWIKKELING VAN DE VRAAG.....	17
5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	19
5.1 CONCLUSIES.....	19
5.2 AANBEVELINGEN.....	20

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het rapport 'geïntegreerde samenvatting groei- en krimpgebieden' ten behoeve van "Netwerkbureau Kinderopvang".

Linkin Business heeft het werken aan deze opdracht en de samenwerking met de opdrachtgever als plezierig ervaren en hoopt dat de opdrachtgever na het lezen van het rapport dit project als geslaagd beoordeelt.

We willen alle betrokkenen graag bedanken voor hun medewerking aan de totstandkoming van dit rapport.

Wij wensen u veel plezier bij het lezen!

Alkmaar, november 2010

Namens het team van Linkin Business

Reinoud Blik
Erik van Donkelaar
John Voskens

Linkin Business

Van der Kaaijstraat 64
1815 VM Alkmaar

(T) 072-711 27 30
(F) 072-518 17 51

Postbus 1099
1810 KB Alkmaar

info@linkinbusiness.nl
www.linkinbusiness.nl

1. Inleiding

1.1 Aanleiding tot onderzoek

In het takenpakket van Netwerkbureau Kinderopvang zitten nogal wat onderdelen die vragen om een behoorlijk kennisniveau, zoals: Het op praktische en oplossingsgerichte wijze stimuleren en ondersteunen van kinderopvangorganisaties, organisaties voor primair onderwijs en gemeenten bij het realiseren van meer capaciteit in de kinderopvang (0-12 jaar).

Om te bepalen hoe de situatie er op regionaal gebied uitziet voert zij per gebied een regioscan uit. Onderzoek- en adviesbureau Linkin Business heeft vijf Vinex locaties in kaart gebracht. Om deze te kunnen vergelijken is Linkin Business gevraagd relevante informatie te bundelen in een rapport.

1.2 Onderzoekdoelstelling

Het centrale doel van het onderzoek is:

“Het opzetten van een geïntegreerde samenvatting van groei- en krimpgebieden”

1.3 Opdrachtgever en uitvoerder

Het Netwerkbureau Kinderopvang is per 1 september 2008 ingesteld door het ministerie van OCW voor de periode van drie jaar. Het Netwerkbureau Kinderopvang opereert onafhankelijk en heeft de opdracht op praktische en oplossingsgerichte wijze kinderopvangorganisaties, primair onderwijs en gemeenten waar mogelijk te ondersteunen bij het realiseren van meer capaciteit in de kinderopvang (0-12 jaar). Bij de uitvoering van de opdracht wil het Netwerkbureau vooral samen aan de slag met alle betrokken partijen.

Onderzoek- en adviesbureau Linkin Business heeft deze opdracht in samenwerking met Netwerkbureau Kinderopvang uitgevoerd. Aan dit rapport hebben Erik van Donkelaar, Reinoud Blik en John Voskens meegewerkt.

1.4 Onderzoeksopzet en verantwoording

Dit rapport is gemaakt op basis van de regioscan die is ontwikkeld voor Nesselande, Stadshagen, Leidsche Rijn, IJburg, Meerhoven, Noordoost- Groningen, Parkstad Limburg en Zeeuws- Vlaanderen. Op basis van deze informatie, die verkregen is uit 168 interviews en meer dan 200 rapporten en websites, zijn er nieuwe tabellen en figuren geproduceerd. Aanvullend is deze data geanalyseerd en zijn er vergelijkingen gemaakt tussen de acht gebieden.

1.5 Leeswijzer

Het rapport is opgebouwd uit een combinatie van informatieve teksten en kengetallen per gebied. In dit vergelijkende rapport wordt de totale ontwikkeling tussen 2010 en 2018 weergegeven. Per gebied is er voor gekozen om grote ‘kinderopvangspelers’ te benaderen en om bij de kleinere opvangcentra dit steekproefsgewijs te doen.

Onderstaand schema toont aan hoeveel kinderen per kindplaats worden opgevangen.

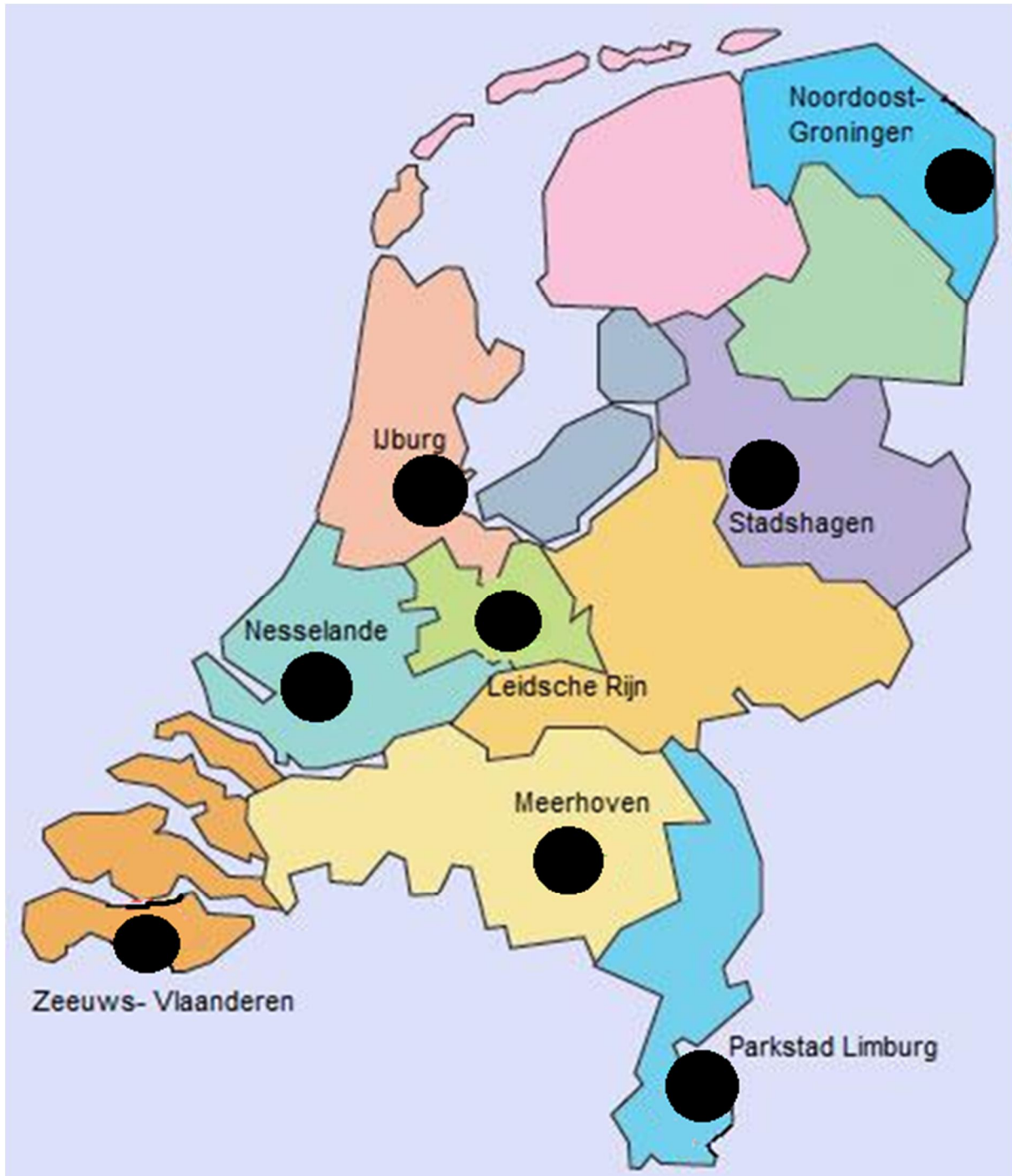
Aantal kinderen per kindplaats								
Opvangsoort	Meerhoven	Nesselande	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn	Noordoost- Groningen	Parkstad Limburg	Zeeuws- Vlaanderen
KDV	2,50	2,28	2,41	1,84	1,73	2,31	2,30	1,65
BSO	2,50	2,18	2,30	1,98	2,27	1,65	1,72	1,71

2. Locaties

In dit hoofdstuk worden de vijf Vinex- locaties en drie krimpgebieden beschreven. De gebieden zijn vastgesteld door het Netwerkbureau Kinderopvang.

De gemeenten van de krimpgebieden zijn vastgesteld op basis van huidige studies en onderzoeken die laten zien dat met name in de randgemeenten krimp plaats vindt.

De gebieden zijn hieronder weergegeven op de kaart van Nederland middels de zwarte stippen.

2.1 Meerhoven

Meerhoven ligt ten westen van Eindhoven en behoort tot het stadsdeel Strijp. Meerhoven bestaat uit verschillende woonbuurten, namelijk: Zandrijk, Grasrijk, Bosrijk, Park Forum, Meerland, Landhof, Waterrijk en Meerrijk.

Naast deze woongebieden wordt Meerhoven verder gevormd uit de industriegebieden Flight en Park Forum en Land en Trade Forum. Ook Eindhoven Airport behoort tot Meerhoven, net als het gebied BeA2 en het Meerbos.

2.2 Nesselande

De wijk Nesselande is de stadsuitbreiding van Rotterdam. Nesselande ligt ten noordoosten van Rotterdam. Nesselande is onderverdeeld in drie woonbuurten: Tuinstad, Badplaats en Waterwijk.

2.3 Stadshagen

Stadshagen ligt in het verlengde van het historische centrum van de stad Zwolle. Stadshagen wordt in twee fasen aangelegd.

Stadshagen 1 bestaat uit de buurten Milligen, Schoonhorst, Werkeren en Frankhuis. Stadshagen 2 sluit direct ten noorden en westen aan op Stadshagen 1 en bestaat uit drie buurten: De Tippe, Breecamp en Breezicht.

2.4 IJburg

IJburg is een wijk in het stadsdeel Zeeburg, gemeente Amsterdam. IJburg wordt in twee fasen aangelegd. De eerste fase IJburg bestaat uit Steigereiland en Haveneiland. De tweede fase bestaat uit het Centrumeiland, Middeneiland, Strandeiland en Buiteneiland.

2.5 Leidsche Rijn

In het westen van Utrecht wordt de Vinex- locatie Leidsche Rijn gebouwd, wat de grootste nieuwbouwlocatie van Nederland moet worden. Het totale nieuwbouwproject omvat de wijk Leidsche Rijn en delen van de wijk Vleuten- De Meern.

De wijk Vleuten- De Meern bestaat uit de buurten Vleuterweide, Veldhuizen, De Balije, De Woerd, Haarijn en Haarzicht. Onder de wijk Leidsche Rijn vallen het Leidsche Rijn Park, Terwijde, Het Zand, Parkwijk, Langerak, De Centrale Zone (waaronder het toekomstige Leidsche Rijn Centrum) en de bedrijventerreinen De Wetering en Papendorp.

2.6 Noordoost- Groningen

Noordoost- Groningen is het grootste krimpgebied en bestaat uit 11 gemeenten; Appingedam, Delfzijl, Eemsum, Loppersum (samen bekend als de Eemsdelta), Bellingwedde, Menterwolde, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Vlagtwedde en Oldambt (voorheen de gemeenten Winschoten, Scheemda, Reiderland).

2.7 Parkstad Limburg

Parkstad Limburg is het gebied in Zuid- Limburg dat bestaat uit de gemeenten Brunssum, Kerkrade, Heerlen, Landgraaf, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal.

2.8 Zeeuws- Vlaanderen

Zeeuws- Vlaanderen is het kleinste krimpgebied gelegen in Zeeland. Hier vallen de gemeenten Hulst, Sluis en Terneuzen onder.

2.9 Kengetallen Vinex- locaties

Bij Vinex- locaties is er door de planmatige aanpak sprake van een begin- en eindpunt waardoor kengetallen concreet kunnen worden ingevuld. Voor krimpgebieden is dit niet het geval. In de onderstaande tabel zijn daarom alleen de groeigebieden opgenomen. Echter dient hierbij aangegeven te worden dat door de huidige economische situatie de planning van IJburg en Stadshagen onzeker is geworden.

Locatie gegevens					
Criteria	Meerhoven	Nesselande	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn
Start ontwikkeling	1997	1995	1996	1997	1997
Beoogde realisatie	2020	2012	2023	2025	2020
Aantal woningen	1.145	4.000	7.000	5.071	24.843
Beoogd aantal woningen	5.905	4.750	12.000	18.000	46.782
Status van de wijk	74,5%	84,2%	58,3%	37,0%	53,0%

*De status is berekend op basis van het aantal gerealiseerde woningen ten opzichte van het totaal aantal geplande woningen

Ontwikkeling en realisatie

De ontwikkeling van de locaties is gestart rond medio jaren negentig. Verschillen zijn er echter wel in de uitloop van de gebieden. Waar Nesselande in 2012 gerealiseerd is, daar loopt de geplande ontwikkeling van IJburg door tot tenminste 2025.

De grootte van de groeigebieden verschilt van een gebied van 4.750 woningen te Rotterdam Nesselande tot aan het Utrechtse Leidsche Rijn dat de grootste Vinex- locatie met 46.782 woningen moet worden.

Uit de regioscans blijkt dat IJburg en Stadshagen vanwege de economische ontwikkelingen later gerealiseerd zijn dan gepland. Exacte data zijn niet bekend aangezien diverse bronnen verschillende mogelijkheden aangeven. Volgens de laatste berichten gaat fase 2 van IJburg zelfs niet door.

3. Bevolking

In dit hoofdstuk worden relevante demografische cijfers van de locaties beschreven.

3.1 Bevolkingscijfers

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van het aantal inwoners per locatie voor de periode 2010 – 2018 uiteengezet.

Totaal aantal inwoners				
Locatie	2010	2018	Bij realisatie	Ontwikkeling 2010 - 2018 in procenten
Vinex- locaties				
Meerhoven	8.640	9.986	12.000	15,6%
Nesselande	8.780	10.906	-	24,2%
*Stadshagen	19.484	28.767	36.000	47,6%
*IJburg	12.781	27.883	45.000	118,2%
Leidsche Rijn	60.180	94.889	100.000	57,7%
Totaal	109.865	172.431	193.000	56,9%
Krimpgebieden				
Noordoost- Groningen	218.191	211.216	-	-3,2%
Parkstad Limburg	237.194	230.972	-	-2,6%
Zeeuw s- Vlaanderen	106.787	104.316	-	-2,3%
Totaal	562.172	546.504	-	-2,8%
Nederland				
Nederland	16.485.787	16.922.598	-	2,6%

*De planning is hiervan gewijzigd. Echter zijn definitieve plannen niet bekend waardoor er is uitgegaan van de laatste prognose.

IJburg en Leidsche Rijn nemen tussen 2010 en 2018 relatief het sterkst toe, voor Meerhoven is dit het minst met 15,6%. Hierbij dient vermeld te worden dat de huidige economische situatie en de daarmee mogelijk veranderende planning een belangrijk element is om in de gaten te houden. De ontwikkeling van met name IJburg en Stadshagen zijn erg onzeker, zoals reeds vermeld.

Voor krimpgebieden is er uit onderzoek achterhaald dat dit met name komt door de trek naar andere, meer stedelijke gebieden. Hierbij is de Randstad het belangrijkste gebied voor afgestudeerden. Krimpgebieden lijken zich in een neerwaartse spiraal te bevinden. Personen trekken weg, voorzieningen nemen af waardoor gebieden als minder aantrekkelijk worden ervaren wat vervolgens leidt tot een versterking van personen die deze gebieden willen verlaten. Met name voor personen die hoger opgeleid zijn.

Voor de kinderen in de leeftijd 0-3 jaar ziet de ontwikkeling er tussen 2010 en 2018 er als volgt uit.

0-3 jarigen					
Locatie	2010		2018		Ontwikkeling
	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief	Relatief
Vinex- locaties					
Meerhoven	866	10,0%	684	6,8%	-3,2%
Nesselande	1.021	11,6%	619	5,7%	-6,0%
Stadshagen	1.910	9,8%	2.342	8,1%	-1,7%
IJburg	1.623	12,7%	2.434	8,7%	-4,0%
Leidsche Rijn	5.395	9,0%	6.816	7,2%	-1,8%
Totaal	10.815	9,8%	12.895	7,5%	-2,4%
Krimpgebieden					
Noordoost- Groningen	8.370	3,8%	7.929	3,8%	0,0%
Parkstad Limburg	7.815	3,3%	8.084	3,5%	0,2%
Zeeuw s- Vlaanderen	3.969	3,7%	3.808	3,7%	0,0%
Totaal	20.154	3,6%	19.821	3,6%	0,0%
Nederland					
Nederland	738.354	4,5%	718.697	4,2%	-0,3%

In alle groeigebieden neemt het percentage kinderen in de leeftijd 0-3 jaar af. Nesselande en IJburg nemen relatief het sterkst af met respectievelijk 6% en 4%. Dit komt doordat deze gebieden reeds sterk gegroeid zijn en nu in de volgende fase terechtkomen. In Stadshagen en Leidsche Rijn is de afname beperkt tot respectievelijk 1,7% en 1,8%.

In de krimpggebieden neemt het absoluut aantal kinderen af terwijl het relatieve cijfer tussen 2010 en 2018 stabiel blijft. Het aantal 0-3 jarigen binnen Nederland neemt binnen deze periode met 0,3% af waardoor het aantal kinderen in 2018 4,2% van de bevolking uitmaakt.

De ontwikkeling in de leeftijd 4-12 jaar ziet er tussen 2010 en 2018 als volgt uit.

4-12 jarigen					
Locatie	2010		2018		Ontw ikkeling
	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief	Relatief
Vinex- locaties					
Meerhoven	1.170	13,5%	1.431	14,3%	0,8%
Nesselande	1.403	16,0%	1.465	13,4%	-2,5%
Stadshagen	3.222	16,5%	4.279	14,9%	-1,7%
IJburg	2.256	17,7%	5.008	18,0%	0,3%
Leidsche Rijn	13.388	22,2%	13.388	14,1%	-8,1%
Totaal	21.439	19,5%	25.571	14,8%	-4,7%
Krimpggebieden					
Noordoost- Groningen	22.285	10,2%	18.817	8,9%	-1,3%
Parkstad Limburg	20.339	8,6%	18.925	8,2%	-0,4%
Zeeuw s- Vlaanderen	10.629	10,0%	9.360	9,0%	-1,0%
Totaal	53.253	9,5%	47.102	8,6%	-0,9%
Nederland					
Nederland	1.791.650	10,9%	1.643.151	9,7%	-1,2%

In Meerhoven en IJburg neemt het aantal kinderen toe met respectievelijk 0,8% en 0,3%. In de overige gebieden neemt dit aantal af met Leidsche Rijn als grootste daler (8,1%).

Binnen de krimpggebieden is er een afname zichtbaar tussen de 0,4% (Parkstad Limburg) en 1,3% (Noordoost- Groningen). Zeeuws- Vlaanderen zit met een afname van 1% dicht bij het gemiddelde van de krimpggebieden van 0,9%.

Het aantal 4-12 jarigen neemt binnen Nederland met 1,2% af. Waar het aantal 4-12 jarigen in 2010 nog 10,9% van de bevolking uitmaakt is dit in 2018 afgenomen tot 9,7%. Kinderen die in 2010 de leeftijd van 3 jaar of ouder hebben, zijn in 2018 de BSO leeftijdsgrens van 12 jaar reeds gepasseerd.

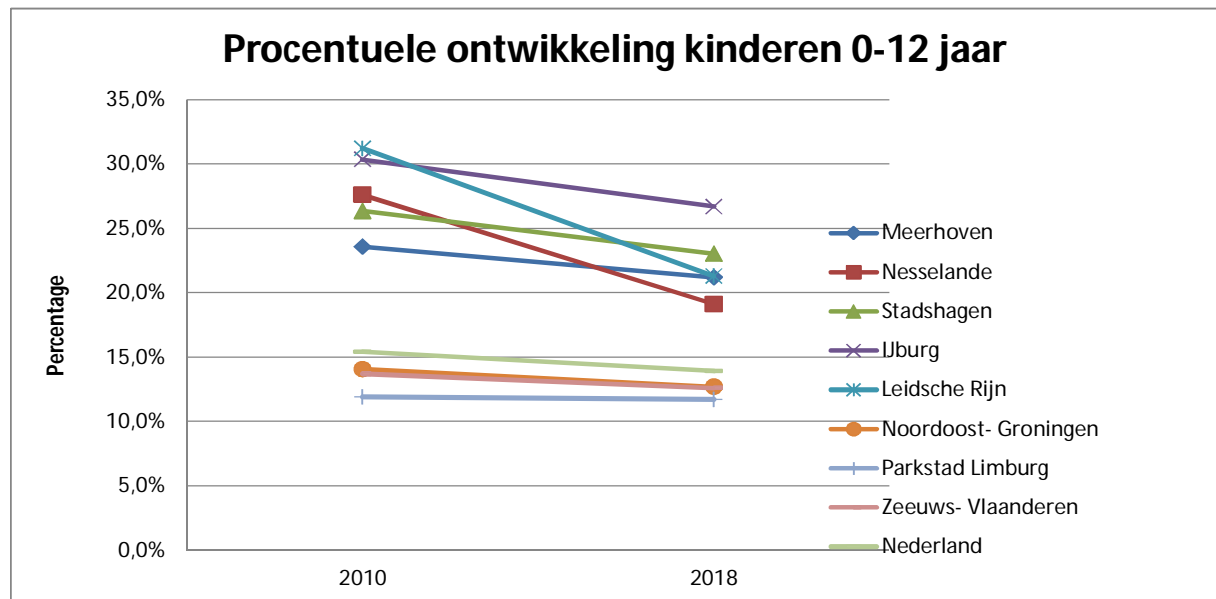
0-12 jarigen					
Locatie	2010		2018		Ontw ikkeling
	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief	Relatief
Vinex- locaties					
Meerhoven	2.036	23,6%	2.115	21,2%	-2,4%
Nesselande	2.424	27,6%	2.084	19,1%	-8,5%
Stadshagen	5.132	26,3%	6.621	23,0%	-3,3%
IJburg	3.879	30,3%	7.442	26,7%	-3,7%
Leidsche Rijn	18.783	31,2%	20.204	21,3%	-9,9%
Totaal	32.254	29,4%	38.466	22,3%	-7,0%
Krimpggebieden					
Noordoost- Groningen	30.655	14,0%	26.746	12,7%	-1,4%
Parkstad Limburg	28.154	11,9%	27.009	11,7%	-0,2%
Zeeuw s- Vlaanderen	14.598	13,7%	13.168	12,6%	-1,0%
Totaal	73.407	13,1%	66.923	12,2%	-0,8%
Nederland					
Nederland	2.530.004	15,4%	2.361.848	13,9%	-1,5%

In Parkstad Limburg worden er minder kinderen geboren waardoor er logischerwijs ook minder kinderen in de leeftijd 0-12 jaar zijn in 2018. In Zeeuws- Vlaanderen wordt deze afname nog niet gevoeld doordat er relatief meer kinderen in de kinderopvang participeren.

In Noordoost- Groningen valt de afname van het aantal kinderen in de leeftijd 0-12 jaar tussen 2010 en 2018 met name toe te wijzen aan het wegtrekken van de jongeren naar de stad (de babykrijgers). 55% gaat daarna door naar het westen van het land voor passend werk.

De ontwikkeling van het totaal aantal kinderen in de leeftijd 0-12 jaar als geheel ziet er tussen 2010 en 2018 als volgt uit.

Grafisch gezien ziet de bovenstaande tabel er als volgt uit.

In alle groeigebieden is er tussen 2010 en 2018 sprake van een afname van het aantal kinderen in de leeftijd 0-12 jaar. Binnen de Vinex- locatie Meerhoven is de afname met -2,4% het laagst, binnen Leidsche Rijn is deze afname relatief het sterkst met -9,9%.

De procentuele ontwikkeling van het aantal kinderen van 0-12 jaar binnen de krimpggebieden varieert tussen de -0,2% (Parkstad Limburg) en -1,4% (Noordoost- Groningen).

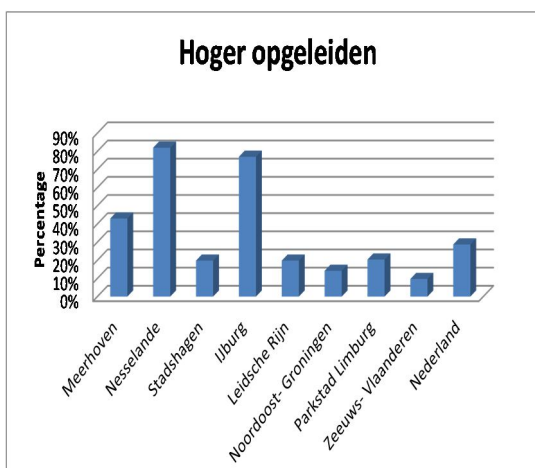
3.2 Opleiding en inkomen

In deze paragraaf wordt het opleiding- en inkomensniveau van gebieden vergeleken.

Opleiding

In onderstaande tabel is het percentage HBO- en WO opgeleiden per groeigebied uiteengezet. Het totaal aantal hoger opgeleiden staat visueel afgebeeld in de staafdiagram ernaast.

Opleidingsniveau		
Gebied	Opleidingsniveau	
	HBO	WO
Vinex- locaties		
Meerhoven	43,0%	
Nesselande	82,0%	
Stadshagen	17,1%	2,7%
IJburg	77,0%	
Leidsche Rijn	10,7%	9,1%
Krimpgebieden		
Noordoost- Groningen	11,5%	2,7%
Parkstad Limburg	16,7%	3,7%
Zeeuw s- Vlaanderen	8,7%	1,0%
Nederland		
Nederland	18,3%	10,4%

*Percentage van de beroepsbevolking

Opvallend hierin zijn de relatief hoge percentages van IJburg (77%) en Nesselande (82%) ten opzichte van de andere gebieden. In krimpgebieden wonen relatief minder hogeropgeleiden dan in Vinex- locaties. Binnen Parkstad Limburg is 16,7% van de inwoners HBO geschoold en 3,7% op WO niveau. Dit komt neer op 20% hogeropgeleiden. Binnen Noordoost- Groningen ligt dit percentage op 14,2%, voor Zeeuws- Vlaanderen is dit 'slechts' 9,7%. De twee laatst genoemden liggen onder het landelijk gemiddelde van 18,3% (HBO opleiding) en 10,4% (WO opleiding).

De belangrijkste reden is dat er voor hogeropgeleiden in krimpgebieden vaak geen passende baan te vinden is. Dit is het gevolg van het dalende voorzieningenniveau waardoor het aanbod van bepaalde functies afneemt of zelfs verdwijnt. Het relatief lage percentage hoger opgeleiden in de landelijke gebieden is deels terug te zien in de 'trek' van hogeropgeleiden uit de landelijke gebieden naar de Randstad. Deze valt te verklaren door het tekort aan banen voor hoger opgeleiden in deze gebieden.

Inkomen

In het overzicht hieronder is het gemiddeld besteedbaar inkomen per groeigebied en het percentage tweeverdieners weergegeven.¹

Inkomenssituatie	Inkomenssituatie					
	Meerhoven	Nesselande	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn	Nederland
Gemiddeld besteedbaar inkomen	€36.640	€41.000	€32.900	€37.500	€37.250	€33.400
Percentage tweeverdieners	60%	80%	60%	80%	60%	55%

Uit deze gegevens blijkt dat er een direct verband is tussen de opleiding en aantal verdiens binnen een huishouden. Logischerwijs genereren hoger opgeleiden en tweeverdieners daarom een hoger inkomen dan het landelijk gemiddelde van € 33.400.

¹ Besteedbaar inkomen volgens het CBS: Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met: betaalde inkomensoverdrachten; premies inkomensverzekeringen; premies ziektekostenverzekeringen; belastingen op inkomen en vermogen. Het gaat hier om het rekenkundig gemiddeld besteedbaar inkomen per persoon.

In de onderzochte Vinex- locaties ligt het gemiddeld besteedbaar inkomen hoger dan dit bedrag. Uitzondering hierop is Stadshagen (€ 32.900) waar het laagst besteedbare inkomen wordt gegenereerd.

In de onderstaande tabel is de inkomenssituatie voor de krimpgebieden uiteengezet.

Inkomenssituatie				
Inkomenssituatie	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Zeeuws-Vlaanderen	Nederland
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen	€20.500	€21.400	€22.800	€24.400
Gemiddeld persoonlijk inkomen	€23.900	€24.700	€26.000	€21.800 ^{2,3}

De verschillen in het persoonlijk inkomen en het gestandaardiseerd inkomen ligt binnen de drie krimpgebieden relatief dicht bij elkaar.

In zowel IJburg als Nesselande is er sprake van een relatief hoog opleidingsniveau vergeleken met de groeigebieden, ook hebben zij het hoogste percentage tweeverdieners (80%) met als direct gevolg het hoogste gemiddeld besteedbaar inkomen.

Uitzondering hierop lijkt Leidsche Rijn te zijn. Hier is sprake van een relatief laag percentage hoger opgeleiden en tweeverdieners, maar toch wordt hier een gemiddeld besteedbaar inkomen verdiend wat vergelijkbaar is met dat van het hoogopgeleide IJburg.

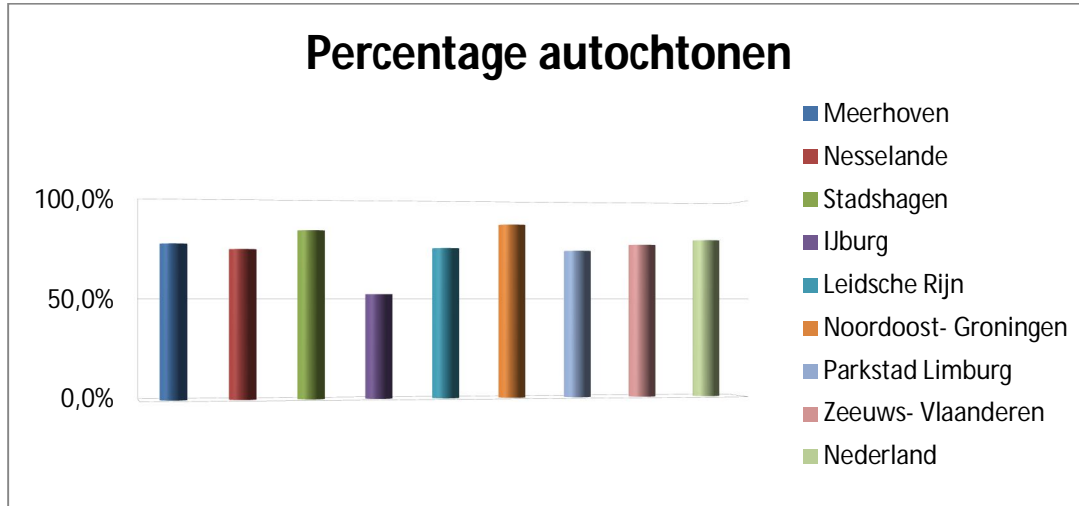
Omgekeerd is dit zichtbaar voor de krimpgebieden, het relatief lage opleidingsniveau heeft een relatief laag gestandaardiseerd- en persoonlijk inkomen als gevolg.

²Persoonlijk inkomen: bruto-inkomen uit arbeid; inkomen uit eigen onderneming; uitkering inkomensverzekeringen; uitkering sociale voorzieningen (m.u.v. kinderbijslag). Het gaat hier om het rekenkundig gemiddeld persoonlijk inkomen per persoon.

³Gestandaardiseerd aankomen: het gestandaardiseerd inkomen is het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

3.3 Cultuur

Een ander aspect wat invloed heeft op de kinderopvang is de herkomst van personen en gezinnen. Eén op de vijf gezinnen met een moeder van niet- Westers allochtone herkomst schakelde onbetaalde opvang in en één op de tien formele opvang. Binnen gezinnen met een autochtone moeder maakt 26% gebruik van onbetaalde opvang en 25% van de formele opvang.

In Stadshagen en Noordoost- Groningen wonen relatief de meeste autochtonen met respectievelijk 84,1% en 87,5%. Op IJburg na (52,3%) ligt het percentage van de overige gebieden relatief dichtbij het nationaal gemiddelde van 80,1%.

Etniciteit				
Locatie	Westerse landen	Niet- Westerse landen	Autochtoon	Totaal
Vinex- locaties				
Meerhoven	9,9%	12,9%	77,2%	100,0%
Nesselande	8,0%	17,4%	74,6%	100,0%
Stadshagen	0,5%	15,5%	84,1%	100,1%
IJburg	11,2%	36,5%	52,3%	100,0%
Leidsche Rijn	8,2%	16,4%	75,5%	100,1%
Krimpgebieden				
Noordoost- Groningen	5,9%	6,5%	87,5%	99,9%
Parkstad Limburg	20,4%	5,2%	74,4%	100,0%
Zeeuws- Vlaanderen	17,9%	4,6%	77,6%	100,1%
Nederland				
Nederland	9,0%	11,0%	80,1%	100,1%

*Het relatief hoge percentage nieuwe Nederlanders van niet- Westerse herkomst in IJburg heeft te maken met het relatief hoge percentage sociale woningbouw (49%).

In IJburg zijn de meeste nieuwe Nederlanders te vinden met 47,7% (11,2% en 36,5%). Stadshagen heeft 'slechts' 15,9% inwoners van buitenlandse komaf. Het percentage nieuwe Nederlanders ligt in Noordoost- Groningen met 12,5% het laagst.

Concrete cijfers voor wat betreft het gebruik van kinderopvang van nieuwe Nederlanders zijn er niet. Uit tientallen interviews en rondleidingen bij kinderopvangorganisaties op locatie blijkt echter dat er bij deze groep wel degelijk minder gebruik wordt gemaakt: "Er zijn amper allochtone kinderen in de opvang. We hebben één Arubaans, één Turks en één Afrikaans jongetje. Er zijn wel relatief veel Marokkaanse leidsters dus wellicht dat een volgende generatie wel meer gebruik van kinderopvang gaat maken".

4. Capaciteit kinderopvang

In dit hoofdstuk komt de huidige capaciteit en de ontwikkeling hiervan aan bod.

4.1 Aanbod

In de onderstaande tabellen is de capaciteit van het aantal kindplaatsen en kinderen per gebied uiteengezet voor de KDV en BSO. Hiernaast zijn het aantal kinderen, kinderopvang-organisaties, vestiging en een gemiddeld aantal kinderen per vestiging toegevoegd.

Capaciteitsgegevens KDV								
Kinderopvang	Meerhoven	Nesselande	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Zeeuws-Vlaanderen
Aantal kinderen	866	1.021	1.910	1.623	5.395	8.370	7.815	3.969
Huidige capaciteit kindplaatsen	213	430	448	644	1.592	1.061	1.443	890
Gewenste capaciteit kindplaatsen	217	496	515	864	2.154	835	1.072	520
Huidig resultaat kindplaatsen	-4	-66	-67	-220	-553	226	371	370
Huidige capaciteit kinderen	533	981	1.080	1.185	2.755	2.451	3.319	1.469
Gewenste capaciteit kinderen	541	1.131	1.242	1.590	3.712	1.930	2.465	858
Huidig resultaat kinderen	-9	-150	-161	-405	-957	521	854	611
Aantal organisaties	1	2	7	9	22	16	12	12
Aantal vestigingen	4	5	11	14	33	28	36	36
Gemiddeld aantal kindplaatsen per vestiging	53	86	41	46	48	38	40	25

Gebieden die een groei doormaken hebben gemiddeld een hoger aantal kindplaatsen per vestiging. Bij het gebied met het kleinste aantal is dit 41 (Stadshagen), voor het hoogste aantal is dit 86 kindplaatsen per vestiging (Nesselande). Binnen de krimpgebieden ligt het aantal kindplaatsen per vestiging op respectievelijk 25 in Zeeuws-Vlaanderen, 38 in Noordoost-Groningen en 40 voor Parkstad Limburg.

Voor de BSO ziet deze tabel er als volgt uit.

Capaciteitsgegevens BSO								
Buitenschoolse opvang	Meerhoven	Nesselande	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Zeeuws-Vlaanderen
Aantal kinderen	1.170	1.403	3.222	2.256	13.388	22.285	20.339	10.629
Huidige capaciteit kindplaatsen	256	303	450	536	1.819	1.289	1.773	1.439
Gewenste capaciteit kindplaatsen	263	337	523	724	2.014	1.059	1.095	575
Huidig resultaat kindplaatsen	-7	-34	-73	-188	-195	230	678	864
Huidige capaciteit kinderen	640	661	1.035	1.061	4.129	2.127	3.050	2.461
Gewenste capaciteit kinderen	658	735	1.203	1.433	4.570	1.747	1.883	984
Huidig resultaat kinderen	-18	-74	-168	-371	-441	380	1.167	1.477
Aantal organisaties	1	1	5	9	11	16	21	11
Aantal vestigingen	4	3	12	12	31	28	41	58
Gemiddeld aantal kindplaatsen per vestiging	64	101	38	45	59	46	43	25

Het gemiddeld aantal kindplaatsen voor de BSO verschilt per locatie minder dan bij de KDV. Nesselande (101), Meerhoven (64) en Leidsche Rijn (59) vormen de top drie met de meeste kindplaatsen per vestiging. De overige gebieden liggen relatief dichtbij elkaar behoudens Zeeuws-Vlaanderen welke verreweg de het minst aantal plaatsen heeft.

Uit onderzoek is gebleken dat er in landelijke gebieden relatief veel kleine centra zijn met een lage bezettingsgraad. Een groot aantal hiervan zijn daardoor niet rendabel.

“De afgelopen jaren is er door terugloop van het aantal kinderen steeds minder goed of zelfs verlies gedraaid. Met name onze kleinere vestigingen blijken niet winstgevend te zijn. Grotere vestigingen vangen de verliezen van de kleinere op. Maar hoe lang nog? We staan voor belangrijke keuzes”.

4.2 Participatie kinderopvang

In Nesselande is de hoogste participatiegraad voor de KDV gemeten (96,1%). Voor de krimpgebieden ligt de hoogste participatiegraad op 43,5% gemeten in Parkstad Limburg. In zowel Noordoost- Groningen als in Zeeuws- Vlaanderen is de laagste participatiegraad gemeten (28,1%).

Participatiegraad KDV & BSO		
Locatie	Participatiegraad KDV	Participatiegraad BSO
Vinex- locaties		
Meerhoven	61,5%	50,4%
Nesselande	96,1%	46,9%
Stadshagen	56,6%	32,1%
IJburg	73,0%	60,2%
Leidsche Rijn	51,0%	48,3%
Krimpgebieden		
Noordoost- Groningen	28,1%	9,1%
Parkstad Limburg	42,5%	16,7%
Zeeuw s- Vlaanderen	28,1%	37,0%

Voor de BSO ligt de hoogste participatiegraad op 60,2% (IJburg), het laagste percentage (32,1%) vinden we terug in Stadshagen. Voor de krimpgebieden ligt het hoogste percentage in Zeeuws- Vlaanderen (37,0%) en het laagst in Noordoost- Groningen (9,1%)

4.3 Voorkeursdagen

Van oudsher zijn woensdag(middag) en vrijdag(middag) de minst populaire dagen en dagdelen om gebruik te maken van kinderopvang. Dit heeft uiteraard alles te maken met het schoolsysteem van de vrije woensdagmiddag.

Onderstaand het overzicht van de bezettingsgraad op de voorkeursdagen woensdag- en vrijdag voor zowel de KDV als de BSO.

Bezettingsgraad voorkeursdagen		
Locatie	Bezettingsgraad KDV	Bezettingsgraad BSO
Vinex- locaties		
Meerhoven	<50%	<50%
Nesselande	94,0%	50,0%
Stadshagen	60,0%	60,0%
IJburg	75,0%	75,0%
Leidsche Rijn	95,0%	85,0%
Krimpgebieden		
Noordoost- Groningen	29%	58%
Parkstad Limburg	<47%	<71%
Zeeuw s- Vlaanderen	<47%	<71%

In Meerhoven en op het Spilcentrum Waterrijk te Leidsche Rijn is er sprake van een continu rooster. Dit houdt in dat de kinderen vijf dagen per week van 8.30 – 14.00 uur naar school gaan. Dit heeft twee voordelen: enerzijds geeft dit ouders de mogelijkheid om meer gelijkmatig over de week te werken, anderzijds kan het opvangcentra meer werken met een gelijkmatige bezetting. Gezien de cijfers van Leidsche Rijn lijkt dit systeem goed te werken.

Voor Parkstad Limburg en Zeeuws-Vlaanderen zijn deze cijfers niet bekend. Wel is het zeker dat deze cijfers onder de maximale vraag op de woensdag en/of vrijdag liggen (dus lager dan 47% voor de KDV en 71% voor de BSO).

Dat wordt bevestigd door meerdere ondernemingen die aangeven dat het niet rendabel is om een vestiging op de woensdag en/of vrijdag open te laten.

“We zouden het opvangcentrum het liefst sluiten op deze dagen (woensdag en vrijdag, red.) omdat deze dagen/ dagdelen niet rendabel zijn. Omdat wij bang zijn dat klanten naar de ‘concurrent’ overstappen houden we deze vestigingen dan toch open”.

4.4 Wachtlijsten

Uit regioscans voor de Vinex- locaties blijkt dat de wachtlijsten zeer vervuild zijn, soms tot wel 85%. Dit komt doordat ouders zich bij alle kinderopvangcentra inschrijven zodat de kans op plaatsing groter is. Wanneer plaatsing heeft plaatsgevonden melden zij zich echter niet af bij andere centra waardoor de wachtlijsten vervuild raken en de organisaties een vertroebeld beeld krijgen.

In Leidsche Rijn en IJburg zijn de wachtlijsten voor de KDV met wel 80 tot 85 procent vervuild. Nesseland bracht het er het beste vanaf met ‘slechts’ 46%, wat overeenkomt met het landelijk gemiddelde. Dit zou veroorzaakt kunnen worden doordat de kinderopvang daar relatief kleinschalig is.

Voor de krimpgebieden zijn de wachtlijsten te verwaarlozen. Echter hanteren centra wel ‘voorkeurswachtlijsten’ voor opvang in een specifieke wijk of locatie.

Onderstaand schema geeft de wachtlijsten en de vervuiling hiervan weer voor de Vinex-locaties.

Wachtlijsten en vervuiling, KDV & BSO								
Kinderopvang	Meerhoven	Nesseland	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Zeeuws-Vlaanderen
Wachtlijsten KDV	3,3%	28,1%	14,9%	22,8%	31,8%	-	-	-
Vervuiling KDV	50,0%	46,0%	80,0%	85,0%	80,0%	-	-	-
Wachtlijsten BSO	5,5%	19,5%	16,2%	35,0%	10,6%	-	-	-
Vervuiling BSO	50,0%	44,0%	20,0%	80,0%	80,0%	-	-	-

* Dit zijn netto wachtlijsten als percentage van de totale capaciteit.

4.5 Ontwikkeling van de vraag

In de twee onderstaande tabellen is de absolute ontwikkeling van de capaciteit tussen 2010 en 2018 voor de KDV en BSO uiteengezet.

Capaciteit KDV								
Kinderopvang	Meerhoven	Nesseland	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Zeeuws-Vlaanderen
Huidige capaciteit kindplaatsen	213	430	448	644	1.592	1.061	1.443	890
Gewenste capaciteit kindplaatsen	217	496	515	864	2.154	835	1.072	520
Huidig resultaat kindplaatsen	-4	-66	-67	-220	-553	226	371	370
Capaciteit 2018	203	430	448	1.079	1.592	1.061	1.353	890
Gewenste capaciteit 2018	171	301	632	1.296	2.316	760	1.019	536
Resultaat 2018	+32	+129	-184	-217	-724	301	334	354

Het tekort aan capaciteit in zowel Meerhoven als Nesseland slaat om naar een capaciteitsoverschot. In Stadshagen en Leidsche Rijn groeit het tekort van respectievelijk 67 en 553 kindplaatsen verder tot een tekort van 184 en 724 kindplaatsen. IJburg is als enige Vinex- locatie constant te noemen.

In de krimpgebieden Noordoost- Groningen en Parkstad Limburg daalt de gewenste capaciteit in kindplaatsen met 75- en 53 kindplaatsen. Voor Zeeuws- Vlaanderen stijgt dit aantal juist met 16 kindplaatsen.

Voor de BSO ziet dit schema er als volgt uit.

Capaciteit BSO								
Kinderopvang	Meerhoven	Nesselande	Stadshagen	IJburg	Leidsche Rijn	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Zeeuws-Vlaanderen
Huidige capaciteit kindplaatsen	256	303	450	536	1.819	1.289	1.773	1.439
Gewenste capaciteit kindplaatsen	263	337	523	724	2.014	1.059	1.095	575
Huidig resultaat kindplaatsen	-7	-34	-73	-188	-195	230	678	864
Capaciteit 2018	260	733	450	1.311	1.819	1.289	1.773	1.439
Gewenste capaciteit 2018	296	652	694	2.056	2.769	853	1.019	495
Resultaat 2018	-36	+80	-244	-745	-950	436	754	944

In Nesselande wordt een tekort van 34 kindplaatsen omgebogen naar een capaciteitsoverschot van 80 kindplaatsen in 2018. In Meerhoven en Leidsche Rijn wordt het tekort van 7 en 195 kindplaatsen bijna vervijfvoudigd tot een tekort van 36 en 950 kindplaatsen. In Stadshagen groeit het tekort van 73 kindplaatsen tot 244. In IJburg groeit het tekort van 188 kindplaatsen tot een tekort van 745 kindplaatsen.

Voor de krimpgebieden neemt het capaciteitsoverschot juist toe: Noordoost- Groningen 206 kindplaatsen, Parkstad Limburg 76 en voor Zeeuws- Vlaanderen 80 kindplaatsen.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen uiteengezet.

5.1 Conclusies

De gebieden bevinden zich in een verschillende fase van ontwikkeling. Hierdoor zijn er zowel overeenkomsten als verschillen waar gebieden van elkaar kunnen leren. Voor de groeigebieden hangt er voor de prognose gezien de economische situatie veel van af of en in hoeverre bestaande plannen gerealiseerd worden. Voor krimpgebieden is het belangrijk om zowel mensen en voorzieningen vast te houden.

Hieronder volgt de tabel die de ontwikkeling van de kinderopvangcapaciteit weergeeft.

Capaciteitsstatus Totaal in vergelijking met het totale aanbod			
Locatie	2010	2018	Ontwikkeling 2010 - 2018 in procenten
Vinex- locaties			
Meerhoven	-2,3%	-0,9%	1,5%
Nesselande	-13,6%	18,0%	31,6%
Stadshagen	-15,6%	-47,7%	-32,1%
IJburg	-34,6%	-40,3%	-5,7%
Leidsche Rijn	-21,9%	-49,1%	-27,1%
Krimpgebieden			
Noordoost- Groningen	19,4%	31,4%	12,0%
Parkstad Limburg	32,6%	34,8%	2,2%
Zeeuws- Vlaanderen	53,0%	55,7%	2,7%

Op dit moment hebben alle groeigebieden een capaciteitstekort. In de periode tot en met 2018 lost het tekort in Nesselande zichzelf op. In Meerhoven geldt dit alleen voor de kdv-leeftijd. In deze gebieden lijkt het dan ook goed voor elkaar.

Voor Leidsche Rijn, IJburg en Stadshagen neemt het tekort juist toe. Hier is het belangrijk om de (tijdelijke) kinderopvangvoorzieningen op wijkniveau gedoseerd te stimuleren en specifiek te kijken naar de mogelijk toekomstige ontwikkelingen van de woningbouw zodat opvangcentra of vestigingen geleidelijk over betreffende regio worden verdeeld.

Bij krimpgebieden nemen de overschotten toe. Indien er geen vestigingen worden samen gevoegd danwel gesloten zal het overschot waarschijnlijk nog meer toenemen. Dit vanwege de prognose dat de bevolking bij een afnemend voorzieningenniveau, sneller wegtrekt. Aangezien wegtrekkende personen over het algemeen 'kinderkrijgers' zijn zullen de kinderaantallen nog sterker afnemen dan nu de prognose is.

5.2 Aanbevelingen

Sturen op juiste getallen

Veel kinderopvangorganisaties schonen hun wachtlijst niet regelmatig of helemaal niet op. Vervuiling van wachtlijsten komt dan ook veel voor, soms wel 80% tot 85%. Doordat kinderopvangcentra de wachtlijsten als belangrijk mechanisme zien om op te sturen is hun beeld vertroebeld en zien kinderopvangorganisaties hun toekomst rooskleuriger in dan de werkelijke situatie is. Hierbij is het aan te bevelen om verder te kijken dan de wachtlijst en het aantal ontvangen telefoontjes maar te sturen op concrete kengetallen per vestiging en wijk waar de gevestigd is.

Bij gebieden die te maken hebben met stabilisatie en krimp is het verstandig om relevante kengetallen per vestiging te analyseren. Hierdoor kan er eerder ingespeeld worden op een terugloop en keuzes om vestigingen samen te voegen dan wel te sluiten.

Onderscheidend vermogen

Onderscheidend vermogen wordt steeds belangrijker om de continuïteit van een organisatie te waarborgen. Bij groeigebieden is dit belangrijk wanneer de markt stabiliseert en voor krimpgebieden .

Regie

Lokale en regionale overheden kunnen, ondanks dat kinderopvang een commerciële aangelegenheid is, de informatieve, stimulerende en faciliterende rol beter invullen door interactie te onderhouden met kinderopvangorganisaties. Hierdoor kunnen kansen beter worden benut en kan er, waar nodig, sneller op bedreigingen worden ingespeeld waar een ieder baat bij heeft zodat kinderopvang beheersbaar en behapbaar blijft.

Crisis

Gezien de economische situatie en daarmee de mogelijk veranderende planning van de woningbouw en voorzieningen kan voor gebieden, steden en wijken inhouden dat er relatief grote afwijkingen ontstaan op de huidig geplande bevolkingssamenstelling wat direct invloed heeft op de kinderopvang. Wij adviseren dan ook om ontwikkelingen en de hieruit voortvloeiende activiteiten per gebied per jaar in de gaten te houden om zodoende hierop in te kunnen spelen.

Informatievoorziening

Uit interviews met alle kinderopvangorganisaties is naar voren gekomen dat zij graag meer informatie over de kinderopvang en de ontwikkelingen hiervan op regionaal en lokaal niveau zouden willen ontvangen. Hierbij valt te denken aan het continueren van het Netwerkbureau Kinderopvang of het opzetten van een overkoepelend orgaan al dan niet een (semi-)overheidsinstelling welke periodiek aspecten toetst op basis van actualiteit en locatie.